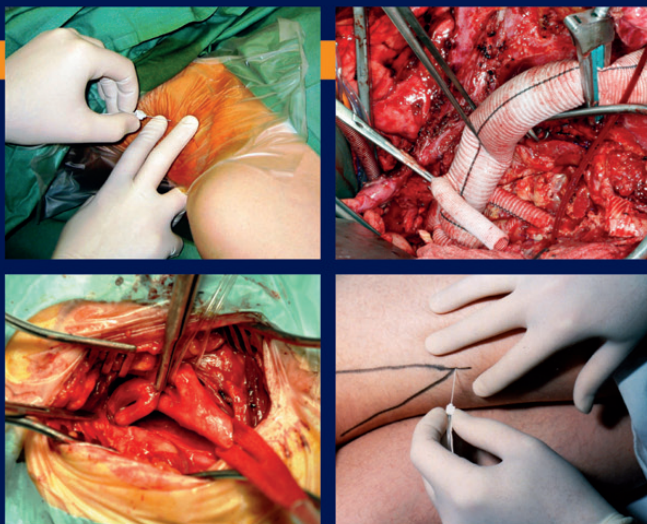

**Pavel Michálek,
Michael Stern, Petr Štádler et al.**

ANESTEZIE A POOPERAČNÍ PÉČE V CÉVNÍ CHIRURGII

GALÉN

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2013

Nakladatelství Galén děkuje Nemocnici Na Homolce
za spolupráci při vydání této publikace.

**Pavel Michálek
Michael Stern
Petr Štádl et al.**

ANESTEZIE A POOPERAČNÍ PÉČE V CÉVNÍ CHIRURGII

GALÉN

Recenzenti

doc. MUDr. Milan Adamus, Ph.D.

Klinika anesteziologie a resuscitace, Lékařská fakulta Univerzity Palackého a Fakultní nemocnice, Olomouc

prof. MUDr. Karel Cvachovec, CSc., MBA

Klinika anesteziologie a resuscitace, 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Motol, Praha

Autoři předmluv

prof. MUDr. Miloš Adamec, CSc.

Klinika transplantační chirurgie, Institut klinické a experimentální medicíny, Praha

prof. George Silvey, M.D., Ph.D.

Mount Sinai Hospital, New York, USA

prof. MUDr. Karel Škarvan

Medizinische Fakultät der Universität Basel, Švýcarsko

Pavel Michálek, Michael Stern, Petr Štádler et al.

ANESTEZIE A POOPERAČNÍ PÉČE V CÉVNÍ CHIRURGII

První vydání v elektronické verzi

Vydalo nakladatelství Galén, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

Editor nakladatelství Lubomír Houdek

Šéfredaktorka nakladatelství Soňa Dernerová

Odpovědný redaktor Radek Lunga

Sazba Petra Veverková, Galén

Určeno odborné veřejnosti

G 311060

www.galen.cz

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmějí být reprodukovány, uchovávány v rešersním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického nebo jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

Pořadatel, autoři i nakladatel vynaložili značné úsilí, aby informace o léčivech odpovídaly stavu znalostí v době zpracování díla.

Nakladatel za ně nenese odpovědnost a doporučuje řídit se údaji o dávkování a kontraindikacích uvedenými výrobcí v příbalovém letáku příslušného léčivého přípravku. Týká se to především přípravků vzácněji používaných nebo nově uváděných na trh.

V textu jsou používány ochranné obchodní známky léků a dalších produktů. Absence symbolů ochranných známek (©, ^{TM} aj.) neznamená, že jde o nechráněné názvy a značky.

© Galén, 2013

ISBN 978-80-7262-962-6 (PDF)

ISBN 978-80-7262-963-3 (PDF pro čtečky)

Autorský kolektiv

Hlavní autoři a pořadatelé

doc. MUDr. Pavel Michálek, Ph.D., DESA

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná fakultní nemocnice, Praha; Department of Anaesthetics, Antrim Area Hospital, Antrim, Severní Irsko

MUDr. Michael Stern

Anesteziologicko-resuscitační oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha; Klinika anesteziologie a resuscitace, 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, Praha

doc. MUDr. Petr Štádl, Ph.D.

Oddělení cévní a rekonstrukční chirurgie, Nemocnice Na Homolce, Praha

Autoři

MUDr. Jan Balák

Radiodiagnostické oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

MUDr. Petr Beneš

Interní oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

MUDr. Yveta Blažková

Anesteziologicko-resuscitační oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

MUDr. Miloš Dobiáš

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná fakultní nemocnice, Praha

MUDr. Libor Doleček

Anesteziologicko-resuscitační oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

MUDr. Tomáš Gabrhelík, Ph.D.

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, Lékařská fakulta Univerzity Palackého a Fakultní nemocnice, Olomouc

MUDr. Eva Havlíková, CSc.

Interní oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

MUDr. Michal Horáček, DEAA

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní péče, 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Motol, Praha

MUDr. Petr Kolouch, MBA

Fakultní nemocnice Motol, Praha

MUDr. Viktor Kubricht

Anesteziologicko-resuscitační oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

doc. MUDr. Jiří Málek, CSc.
*Klinika anesteziologie a resuscitace,
3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Fakultní
nemocnice Královské Vinohrady, Praha*

MUDr. Michaela Michálková Veselá
*Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny,
1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná
fakultní nemocnice, Praha*

MUDr. Milan Ročeň jr., Ph.D.
*Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní péče,
Transplantcentrum, Institut klinické a experimentální
medicíny, Praha*

doc. MUDr. Martin Strítěský, CSc.
*Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny,
1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná
fakultní nemocnice, Praha*

doc. MUDr. Pavel Šebesta, CSc.
*Chirurgická klinika, 2. lékařská fakulta
Univerzity Karlovy a Ústřední vojenská nemocnice, Praha;
Thorax-, Gefäß- und endovaskuläre Chirurgie,
Klinikum Chemnitz, Německo*

MUDr. Petr Šedivý, Ph.D.
*Oddělení cévní a rekonstrukční chirurgie,
Nemocnice Na Homolce, Praha*

MUDr. Jiří Šoupal
*Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny,
1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy a Všeobecná
fakultní nemocnice, Praha; Erasmus Universiteit,
Thoraxcentrum, Erasmus Medisch Centrum, Rotterdam,
Holandsko*

MUDr. Michal Štajnrt
*Anesteziologicko-resuscitační oddělení,
Nemocnice Na Homolce, Praha*

MUDr. Miroslav Švec
*Anesteziologicko-resuscitační oddělení,
Nemocnice Na Homolce, Praha*

MUDr. Robert Tomáš, Ph.D.
*Neurochirurgické oddělení,
Nemocnice Na Homolce, Praha*

Ing. Roman Vopálka
*Kardiologické oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha;
Oddělení klinických oborů, Ústav zdravotnických studií
Technické univerzity, Liberec*

MUDr. Robert Wohl
Interní oddělení, Nemocnice Na Homolce, Praha

Obsah

1.

KARDIOVASKULÁRNÍ ANATOMIE, FYZIOLOGIE, FARMAKOLOGIE A RADIOLOGIE

1.1. Chirurgická anatomie cévního systému 3	
<i>Petr Štádl</i>	
Vývoj cévního systému 3	
1.1.1. Tepny 3	
Anatomie 3	
Topografická anatomie 4	
Patofyziologie 4	
Patologie 4	
Topografická anatomie v cévní chirurgii ...5	
1.1.2. Žíly 8	
Patologie 9	
1.2. Fyziologie a patofyziologie oběhového systému 10	
<i>Michal Horáček</i>	
1.2.1. Definice 10	
1.2.2. Funkční anatomie oběhového systému...11	
1.2.3. Transport kyslíku 13	
1.2.4. Srdce jako čerpadlo 14	
1.2.5. Srdeční výdej 17	
1.2.6. Srdeční frekvence 17	
1.2.7. Tepový objem 17	
1.2.8. Předtížení (preload) 18	
1.2.9. Dotížení (afterload) 19	
1.2.10. Kontraktilita 22	
1.2.11. Synergie kontrakce 23	
1.2.12. Diastolická funkce srdce 24	
1.2.13. Relaxace 24	
1.2.14. Poddajnost 25	
1.2.15. Roztažnost 25	
1.2.16. Funkce levé síně 25	
1.2.17. Kontrakce a relaxace srdce na molekulární úrovni 26	
Sarkomera 26	
Teorie kontrakce 27	
1.2.18. Akční potenciál 28	
Poruchy tvorby vzruchu 30	
Poruchy vedení vzruchu 30	
1.2.19. Regulace funkce oběhového systému ...31	
Receptory α_1 32	
Receptory α_2 32	
Receptory β_1 33	
Receptory β_2 33	
Receptory β_3 33	
Receptory β_4 33	
Parasympatikus 33	
1.2.20. Koronární oběh a průtok 33	
1.2.21. Metabolismus srdce 35	
1.2.22. Hypertrofie srdce 36	
1.2.23. Srdeční selhání 36	
1.2.24. Ateroskleróza 37	
1.2.25. Změny funkce oběhového systému ve stáří 39	
1.3. Fyziologie a patofyziologie dýchacího systému 43	
<i>Pavel Michálek</i>	
1.3.1. Aerobní a anaerobní dýchání 43	
Spontánní dýchání 43	
Řízená ventilace 43	
1.3.2. Plicní mechanika 44	
Poddajnost (compliance) 44	
Plicní objemy 44	
Odpor dýchacích cest k proudění plynů 45	
Dechová práce 46	
Účinky anestezie na plicní mechaniku...46	
1.3.3. Ventilace a její distribuce 46	
Distribuce perfúze 46	
Poměr ventilace a perfúze (V/Q) 47	
Mrtvý prostor 47	
Intrapulmonální zkratky («shunts») 48	
Vliv anestezie na ventilaci a perfúzi 48	
1.3.4. Regulace dýchání 49	
Vliv anestezie na regulaci dýchání 49	

Změny ventilace a perfúze způsobené polohou pacienta a jednostrannou ventilací.....	49
Hypoxická plicní vazokonstrikce	49
1.4. Patofyziologie aortální svorky	51
<i>Pavel Michálek</i>	
1.4.1. Působení naložení aortální svorky na homeostázu organismu.....	51
Předoperační funkce srdce	51
Lokalizace aortální svorky	52
Redistribuce krve a preload.....	52
Anesteziologická technika a aplikované léky	53
Chirurgická technika	53
Možnosti terapeutické intervence	53
1.4.2. Působení uvolnění aortální svorky na homeostázu organismu	54
Možnosti terapeutické intervence	54
Aortální svorka a ruptura aneuryzmatu aorty.....	55
Aortální svorka a okluzivní nemoc aorty	55
1.4.3 Role humorálních faktorů	55
Acidóza	55
Systém renin-angiotenzin	55
Katecholaminy a sympatikus	55
Mediátory	56
Hemokoagulace.....	56
1.4.4. Aortální svorka a jednotlivé orgány	56
Myokard.....	56
Ledviny	56
Játra a střeva	57
Plíce	57
Páteřní mícha	58
1.5. Ischemicko-reperfúzní poškození v cévní chirurgii.....	60
<i>Pavel Michálek</i>	
Ischémie.....	60
Reperfúze	61
Role leukocytů a endotelu	62
Role trombocytů	62
Role reaktivních forem kyslíku	62
Role komplementu.....	62
Produkce vazoaktivních substancí.....	62
Projevy ischémie-reperfúze na jednotlivých orgánech v cévní chirurgii.....	63
Možnosti ovlivnění ischemicko-reperfúzního poškození	63
Role »ischemic preconditioning« při ischemicko-reperfúzním poškození.....	64
Nové koncepty	64
Léky	65
1.6. Hemostáza.....	68
<i>Viktor Kubricht</i>	
Cévy.....	68
Krevní destičky	68
Plazmatické prokoagulační, antikoagulační a fibrinolytické faktory ...	68
1.6.1. Fyziologie hemostázy	68
Popis plazmatických koagulačních faktorů	68
1.6.2. Přehled modelů hemostázy	69
Kaskádový model	69
»Cell based« model hemostázy	70
1.6.3. Protrombináza a tvorba fibrinu	71
1.6.4. Shrnutí teorií hemokoagulace	71
1.6.5. Funkce trombocytů.....	72
1.6.6. Antikoagulační mechanismy.....	72
1.6.7. Vybrané patologické stavy hemostázy ...	73
Vrozené hemokoagulační poruchy	73
Získané hemokoagulační poruchy	73
Trombocytární hemostatické poruchy.....	74
1.7. Léky používané k celkové anestezii a oběhový systém	78
<i>Jiří Málek</i>	
1.7.1. Volatilní anestetika	78
1.7.2. Intravenózní anestetika.....	79
Thiopental.....	79
Etomidát	79
Propofol	80
Ketamin	80
Benzodiazepiny	80
Opioidy.....	80
1.7.3. Praktické poznámky k úvodu do anestezie u pacienta cévní chirurgie	81
Svalová relaxancia	81
Antidota.....	82
1.8. Vazopresorická a inotropní podpora v cévní chirurgii a intenzivní péči	84
<i>Petr Kolouch</i>	
1.8.1. Farmakologie kardiovaskulární regulace.....	84
1.8.2. Farmakodynamika účinných látek	84
1.8.3. Farmakokinetika účinných látek.....	85
Vazopresoricky působící farmaka	85
1.8.4. Specifikace vlastností a použití farmak	86
Farmaka a látky působící na receptor α ...	86
Pozitivně inotropní látky	88
CAMP-dependentní látky	89
Non-cAMP-dependentní látky	92
Infúze GIK.....	93
Methylenová modř	93
1.8.5. Doporučení pro klinickou praxi	93

1.9. Vazodilatancia, antihypertenziva, diuretika a ostatní léky používané v cévní anestezii	96
<i>Pavel Michálek</i>	
Vazodilatancia	96
Beta-blokátory.....	97
Inhibitory ACE	98
Blokátory kalciových kanálů	99
Antiarytmika	99
Diuretika.....	99
Anticholinergika.....	100
Antidota.....	100
Antibiotická profylaxe v cévní chirurgii ...	102
1.10. Zobrazovací a endovaskulární intervenční metody v cévní chirurgii	104
<i>Jan Balák</i>	
1.10.1. Historie	104
1.10.2. Zobrazovací metody	106
Skiografie a skiaskopie	106
Sonografie	106
Výpočetní tomografie	107
Magnetická rezonance	107
Digitální subtrakční angiografie.....	109
Metody nukleární medicíny	109
1.10.3. Kontrastní látky	109
1.10.4. Metody zobrazení jednotlivých cév	112
Zobrazování precerebrálních tepen	112
Zobrazování hrudní aorty.....	114
Zobrazování břišní aorty a jejích větví.....	115
Zobrazování končetinových tepen	119
Zobrazování žilního systému	122
1.10.5. Zobrazovací metody v cévní chirurgii a anesteziolog / lékař intenzivní péče	123

2.

PŘEDOPERAČNÍ PŘÍPRAVA

2.1. Pacient cévní chirurgie a přidružená onemocnění	129
<i>Pavel Michálek</i>	
2.1.1. Kardiovaskulární přidružená onemocnění	129
Hypertenze.....	129
Ischemická choroba srdeční.....	130
Akutní ischemie a infarkt myokardu...	130
Srdeční selhání	130
Chlopenní vady.....	131
Kardiostimulátory	132
2.1.2. Plicní onemocnění	132
2.1.3. Renální insuficience	132
2.1.4. Diabetes mellitus	133
2.1.5. Obezita	134

2.2. Předoperační vyšetření	137
<i>Miloš Dobiáš, Eva Havlíková</i>	
2.2.1. Zásady předoperačního vyšetření	137
2.2.2. Postup při předoperačním vyšetření	137
Stanovení rizika	138
Rozsah předoperačního vyšetření a přípravy pacienta	138
2.2.3. Algoritmus předoperační přípravy	140
Další předoperační vyšetření.....	140
Předoperační intervence	142
2.2.4. Farmakologické postupy ke snížení operačního rizika	142
Postup u jednotlivých srdečních onemocnění	142
Plicní hypertenze.....	144
Laboratorní a ostatní vyšetření.....	144
Respirační systém	144
Urogenitální systém.....	144
Gastrointestinální trakt.....	145
Endokrinní a metabolické choroby.....	145
Neurologická onemocnění.....	145
Psychiatrická onemocnění	146
Abúzus alkoholu, nikotinu, drogová nebo léková závislost.....	146
Gynekologická onemocnění	146
Hematologické poruchy	146
Alergie.....	146

2.3. Příprava pacienta na operační výkon, premedikace	148
<i>Pavel Michálek, Michael Stern</i>	
2.3.1. Předanestetické vyšetření	148
2.3.2. Anesteziologická ambulance	148
2.3.3. Příjem potravy a prevence aspirace	148
2.3.4. Premedikace	149
Předoperační chronická medikace a operační výkon	149
Provedení premedikace.....	150
Poznámky k sedativní a hypnotické premedikaci.....	150
Aplikační cesta	151
Premedikace a jednotlivé výkony cévní chirurgie.....	151

3.

MONITOROVÁNÍ

3.1. Monitorování oběhu	157
<i>Milan Ročen jr.</i>	
3.1.1. Neinvazivní monitorování	157
Elektrokardiografie	157
Neinvazivní měření krevního tlaku.....	159
Oscilometrie	159

3.1.2.	Invazivní monitorování	160
	Měření arteriálního tlaku.....	160
	Měření centrálního žilního tlaku	162
	Plicnicový katétr.....	163
	Metody měření srdečního výdeje	164
	Limitace a omyly v monitorování oběhu	168
3.2.	Perioperační jícnová echokardiografie	170
	<i>Michael Stern</i>	
3.2.1.	Oblasti využití jícnové echokardiografie v anesteziologii	170
3.2.2.	Kardiovaskulární hemodynamika	172
	Stanovení SV pomocí EDV a ESV	175
	Stanovení SV měřením průtoku v LVOT.....	175
	Funkce pravého srdce	175
	Preload a diastolická funkce levé komory.....	176
	Systolická funkce levé komory.....	176
	Echokardiografické měření afterloadu ...	176
3.2.3.	Jícnová echokardiografie v cévní anestezii a pooperační péči	176
3.2.4.	Bezpečnost jícnové echokardiografie ...	177
3.3.	Monitorování neurologických funkcí v cévní chirurgii	179
	<i>Pavel Michálek, Robert Tomáš</i>	
3.3.1.	Fyzikální vyšetření neurologických funkcí	179
	Sledování neurologických funkcí v průběhu regionální anestezie u výkonů na krčních tepnách	179
	Skórovací systémy hodnotící hloubku analgesedace.....	180
3.3.2.	Přístrojové metody	180
	Elektroencefalografie	180
	Monitorování bispektrálního indexu....	181
	Entropie	181
	Somatosenzorické evokované potenciály.....	182
	Transkraniální Dopplerův ultrazvuk ...	184
	Laserové Dopplerovo měření průtoku.	185
	Mozková oxymetrie	185
	Přímé měření saturace krve v mozku....	186
	Měření tenze O ₂ v mozku.....	186
3.3.3.	Ostatní metody monitorování CNS	186
3.4.	Monitorování hemostázy	189
	<i>Viktor Kubricht</i>	
3.4.1.	Anamnéza a fyzikální vyšetření	189
3.4.2.	Metody nemocniční laboratoře	191
3.4.3.	Metody prováděné v místě péče o pacienta	191

Aktivovaný koagulační čas	191
Trombelastografie	191
Trombelastometrie	194
Sonoclot.....	194
Heparin management test, heparin titration test, protamine response test...	194
Test s lyofilizovaným trombinem	195
Komplexní »bed side« systémy monitorování hemostázy	195
Další metody POCT	195

4.

REGIONÁLNÍ ANESTEZIE

4.1.	Techniky regionální anestezie v cévní chirurgii	201
	<i>Pavel Michálek, Tomáš Gabrhelík, Michaela Michálková Veselá</i>	
4.1.1.	Lokální anestetika používaná v cévní anestezii	201
4.1.2.	Neuraxiální blokády	201
	Epidurální blokáda	201
	Subarachnoidální blokáda	204
	Kombinovaná subarachnoidální/ epidurální blokáda.....	205
	Paravertebrální blok.....	205
	Blok cervikálního plexu	206
	Blok nervus mandibularis	208
	Regionální blokády břišní stěny	208
	Regionální anestezie horní končetiny ...	209
	Regionální anestezie dolní končetiny ...	212
	Blokáda nervus ischiadicus	212
4.1.3.	Regionální anestezie a hemokoagulace	214

5.

ANESTEZIE PRO SPECIFICKÉ OPERAČNÍ VÝKONY

5.1.	Anesteziologické postupy u operaci krčních tepen	221
	<i>Pavel Michálek, Petr Šedivý</i>	
5.1.1.	Patofyziologie mozkové ischemie	221
5.1.2.	Profil pacienta	222
	Neurologická symptomatologie	222
	Onemocnění oběhového systému	223
	Indikace k operačnímu výkonu.....	223
	Zobrazení stenózy krčních tepen	223
5.1.3.	Chirurgická technika	224
	Průběh a fáze operačního výkonu	224
	Příprava pacienta a premedikace	225

5.1.4. Anesteziologické postupy, volba anestezie	226
Celková anestezie.....	226
Regionální anestezie	226
Komplikace spojené s anesteziologickými technikami.....	228
Perioperační monitorování a zajištění pacienta.....	229
Akutní výkony na krčních tepnách.....	231
Reoperace krčních tepen.....	232
Resekce tumorů glomus caroticum.....	232
Endovaskulární léčba (stenting) stenózy krčních tepen.....	232
5.2. Chirurgická léčba vertebrobasilární insuficience.....	236
<i>Pavel Michálek, Pavel Šebesta</i>	
5.2.1. Profil pacienta.....	236
5.2.2. Chirurgický postup.....	237
Transpozice a. vertebralis do a. carotis communis	238
Rekonstrukce distální části a. vertebralis	238
Ostatní výkony.....	238
Traumata vertebrálních tepen	238
5.2.3. Anesteziologické postupy.....	239
5.3. Anestezie pro operace větví oblouku aorty	241
<i>Pavel Michálek, Pavel Šebesta</i>	
5.3.1. Profil pacienta.....	241
Podklíčkový »steal« syndrom	241
»Steal« syndrom z koronárních tepen do a. subclavia	242
5.3.2. Typy chirurgických výkonů	242
5.3.3. Volba anestezie.....	245
5.4. Anestezie pro cévní výkony na horních končetinách	248
<i>Pavel Michálek</i>	
5.4.1. Profil pacienta a předoperační rozvaha.....	248
5.4.2. Typy chirurgických výkonů	248
5.4.3. Anesteziologické postupy.....	250
Lokální anestezie a analgosedace.....	250
Regionální anestezie	251
Celková anestezie.....	252
5.5. Anestezie pro operace syndromu horní hrudní apertury.....	255
<i>Pavel Michálek, Petr Štádl</i>	
Léčba syndromu horní hrudní apertury.....	255
5.5.1. Profil pacienta.....	255
5.5.2. Typy chirurgických výkonů	256
5.5.3. Anesteziologické postupy.....	257
5.6. Anestezie u torakoskopické hrudní sympatektomie	260
<i>Martin Stržiteský, Pavel Michálek</i>	
5.6.1. Profil pacienta a předoperační příprava.....	260
5.6.2. Typy chirurgických výkonů	261
Role horní hrudní sympatektomie u kardiovaskulárních onemocnění	261
5.6.3. Anesteziologické postupy.....	262
5.7. Anestezie u výkonů na descendentní a torakoabdominální aortě	265
<i>Pavel Michálek, Michael Stern, Pavel Šebesta, Petr Štádl</i>	
Etiologie.....	265
Klasifikace	266
Zobrazení rozsahu aneuryzmatu a disekce	267
5.7.1. Profil pacienta.....	267
5.7.2. Chirurgický postup.....	268
Premedikace	269
5.7.3. Vedení anestezie	270
Úvod do anestezie a kanylace.....	270
Separace plic a selektivní ventilace	270
Kanylace centrálních žil, měření distálního tlaku	271
Selektivní ventilace plic a změny s ní spojené.....	271
Udržování anestezie a jednotlivé fáze výkonu	271
Naložení a uvolnění aortální svorky.....	272
Hemokoagulace a management krevních ztrát	273
Ukončení výkonu.....	273
Monitorování a zajištění pacienta	273
Distální perfúzní techniky v chirurgii descendentní a torakoabdominální aorty	275
Vedení anestezie u atriofemorálního bypassu.....	275
Vedení anestezie v průběhu svorky u metody »clamp and sew«	277
Vedení anestezie při použití oběhové zástavy s hlubokou hypotermií	277
Anestezie při výkonech prováděných technikou DHCA	278
Ochrana orgánů distálně od aortální svorky.....	279
Anatomické souvislosti	279
Strategie prevence míšního poškození.....	280
Možnosti ochrany viscerálních orgánů a ledvin.....	281
Ruptura aneuryzmatu torakoabdominální aorty	281

5.8. Anestezie u operací aneuryzmatu břišní aorty	286
<i>Michael Stern, Petr Štádl, Pavel Michálek</i>	
Klinický obraz	286
Diagnóza	286
Indikace k chirurgickému řešení	287
5.8.1. Chirurgická technika	287
Předoperační rizikové faktory	288
Rizikové faktory a přidružená onemocnění	288
5.8.2. Anesteziologická péče	289
Premedikace	289
Anesteziologické techniky	290
Důležité části anestezie během operací aneuryzmatu břišní aorty	291
Management naložení aortální svorky	292
Monitorování a zajištění pacienta	294
5.8.3. Akutní ruptura aneuryzmatu břišní aorty	295
Anesteziologické postupy	295
Transport na jednotku intenzivní péče a pooperační péče	297
5.9. Perfuziologické techniky v cévní chirurgii	300
<i>Roman Vopálka, Pavel Michálek</i>	
Možnosti zabezpečení perfúze a oxygenace při výkonech na descendentní aortě	300
Levostranný srdeční bypass a selektivní viscerální perfúze	301
Viscerální a renální perfúze	303
Centrifugální pumpa	303
Intraoperační autotransfúze	304
Použití rekuperace krve v cévní chirurgii	305
5.10. Anesteziologické postupy u ostatních výkonů na aortě	307
<i>Pavel Michálek, Michael Stern, Petr Štádl</i>	
5.10.1. Operační řešení okluzivní choroby tepen dolních končetin	307
Profil nemocného a předoperační rozvaha	307
Chirurgická technika	307
Anesteziologické postupy	307
Monitorování a zajištění pacienta	308
5.10.2. Výkony prováděné pro akutní uzávěr břišní aorty	308
5.10.3. Axilofemorální bypass	309
5.10.4. Rekonstrukce aortokavální píštěle	310
5.10.5. Chirurgie renálních tepen	311
5.10.6. Chirurgie mesenterických tepen	311
5.10.7. Kombinované výkony na srdci a na břišní aortě	313
5.10.8. Kombinované výkony na břišní aortě a transplantace ledviny	314
5.11. Anestezie u endovaskulárních cévních výkonů	318
<i>Miroslav Švec</i>	
5.11.1. Profil pacienta a předoperační rozvaha	318
Tepenná aneuryzmata	318
Aneuryzmata břišní aorty	318
Aneuryzmata hrudní aorty	319
Aneuryzmata periferních tepen	319
Aneuryzmata viscerálních tepen	319
Diagnostika	320
5.11.2. Typy chirurgických výkonů	320
Princip endovaskulárních cévních intervencí	320
Indikační omezení, anatomická kritéria	321
Srovnání endovaskulární a otevřené chirurgické léčby aneuryzmatu aorty	322
5.11.3. Anesteziologické postupy	322
Monitorování a zajištění pacienta	323
Komplikace	323
5.12. Anestezie u endoskopických výkonů v cévní chirurgii	326
<i>Pavel Michálek, Petr Štádl</i>	
5.12.1. Profil pacienta a předoperační rozvaha	326
5.12.2. Chirurgická technika	326
Výkony na vegetativním nervovém systému	326
Tepenné rekonstrukce	327
Subfaciální resekcce žilních perforátorů	328
Řešení komplikací endovaskulárních výkonů	328
Chirurgické komplikace	328
5.12.3. Anesteziologické postupy	328
Ventilační a respirační změny v průběhu kapnoperitonea	328
Kontraindikace kapnoperitonea a laparoskopie	329
Vedení anestezie	329
Monitorování a zajištění pacienta	330
Komplikace spojené s kapnoperitoneem	330
5.13. Specifika anestezie u robotických výkonů v cévní chirurgii	333
<i>Michael Stern, Petr Štádl</i>	
Historie	333
Robotické systémy	333
Profil pacienta	334

Typy operačních výkonů	334	Indikace	355
Anesteziologický management.....	335	Profil pacienta	355
Budoucnost robotické vaskulární chirurgie.....	336	Vybavení k výkonům.....	356
5.14. Anestezie u infrainguinálních cévních výkonů a amputací	338	Technika provedení	356
<i>Viktor Kubricht, Yveta Blažková</i>		Alternativní metody	359
5.14.1. Profil nemocného a předoperační rozhodnutí.....	338	Anesteziologické postupy a monitorování.....	360
5.14.2. Chirurgické techniky	340	5.17.2. Výkony používané k ovlivnění ischémie dolních končetin	361
Akutní výkony.....	340	Aplikovaná anatomie.....	361
Příprava pacienta	341	Topografická anatomie	361
5.14.3. Anesteziologické postupy.....	341	Indikace	362
Volba anestezie	341	Profil pacienta	362
Lokální a svodná anestezie	342	Vybavení k výkonu	362
Celková anestezie.....	342	Technika provedení	362
Monitorování a zajištění pacienta	342	Provedení chemické bederní sympatikolýzy.....	363
Anestezie při amputačních výkonech ...	343	Anesteziologické postupy a monitorování.....	364
5.15. Anestezie u výkonů žilní chirurgie	346	5.18. Neuromodulační metody v léčbě ischemické bolesti	368
<i>Yveta Blažková, Viktor Kubricht</i>		<i>Pavel Michálek</i>	
5.15.1. Chirurgické postupy	346	Indikace	368
5.15.2. Příprava pacienta	347	Kontraindikace.....	368
5.15.3. Anesteziologické postupy.....	347	Technika provedení	370
Prevence flebotrombózy.....	347	Anesteziologické postupy.....	371
Monitorování a zajištění pacienta	348	Monitorování a zajištění pacienta	371
5.16. Anestezie a sedace mimo operační sál.....	349	Úspěšnost	371
<i>Libor Doleček</i>		Komplikace	371
5.16.1. Obecné úvahy	349	Experimentální a kazuistické indikace.....	372
Indikace	349		
Prostředí.....	349		
Anesteziologická výbava a monitorování.....	349		
Předanestetické vyšetření	350		
Vlastní anestezie (sedace).....	350		
Postanestetická péče.....	350		
5.16.2. Specifické výkony.....	350		
Vyšetření magnetickou rezonancí.....	350		
Monitorování	351		
Bezpečnost a ochrana zdraví	351		
Ostatní radiologické intervence	351		
5.17. Chemické sympatektomie a radiofrekvenční léčba ischemických onemocnění.....	354		
<i>Pavel Michálek, Tomáš Gabrhelík</i>			
Historie	354		
5.17.1. Výkony používané k ovlivnění ischémie horních končetin.....	354		
Aplikovaná anatomie	354		
Topografická anatomie v úrovni C ₆	355		
Topografická anatomie v úrovni C ₇ -Th ₃	355		

6.

POOPERAČNÍ OBDOBÍ

6.1. Pooperační péče po výkonech na krčních tepnách.....	377
<i>Pavel Michálek, Michael Stern</i>	
Neurologický deficit	377
Hyperperfuční syndrom	378
Oběhové komplikace.....	378
Karotické baroreceptory a perioperační kontrola krevního tlaku	379
Chemoreceptory v glomus caroticum...379	
Perioperační ischémie a infarkt myokardu.....	379
Pooperační krvácení	379
Infekce operační rány	379
Poškození hlavových nervů	380
Obstrukce dýchacích cest	380
Oboustranná endarterektomie karotid....	380
Péče o pacienta na JIP	380

6.2. Pooperační péče po výkonech na aortě.....	383
<i>Pavel Michálek, Michael Stern</i>	
Mortalita, závažná morbidita	
po cévních výkonech na aortě.....	383
Hypertenze.....	386
Hypotenze.....	387
Hodnocení intravaskulární náplně.....	387
Perioperační ischemie/infarkt	
myokardu.....	388
Tachykardie.....	388
Pooperační srdeční selhání.....	388
Respirační systém.....	388
Centrální nervový systém.....	390
Poruchy mentálního stavu.....	390
Abstinenční syndrom.....	391
Krvácení a hemokoagulace.....	391
Ledviny.....	392
Rabdomyolýza po výkonech	
na aortě.....	393
»Kompartment« syndrom.....	393
Gastrointestinální trakt.....	393
Infekční komplikace.....	395
Pooperační analgezie.....	395
Reoperace po výkonech na aortě.....	395
6.3. Renální dysfunkce u pacienta cévní	
chirurgie.....	399
<i>Libor Doleček</i>	
6.3.1. Definice a incidence.....	399
6.3.2. Patofyziologické poznámky.....	400
Myoglobinurie.....	401
Hemoglobinurie.....	401
Nefropatie vyvolaná	
radiokontrastními látkami.....	401
Nefropatie vyvolané léky.....	402
6.3.3. Terapie.....	404
Perioperační péče o pacienty	
s chronickou renální insuficiencí.....	404
6.4. Respirační systém po výkonech cévní	
chirurgie.....	408
<i>Michal Štajnrt, Jiří Šoupal</i>	
6.4.1. Předoperační vyšetření.....	408
Shrnutí doporučení ESA	
pro mimohrudní chirurgii.....	409
Jednotlivá vyšetření.....	409
Možnosti předoperační přípravy.....	409
Hledání rezervy	
pro farmakoterapii.....	410
6.4.2. Operační výkony.....	410
Vlivy rozsáhlých výkonů	
na respirační systém.....	410
Protektivní ventilace.....	411
Klinická klasifikace respiračního	
selhání.....	411
Přehled prostředků léčebné intervence...412	
6.4.3. Principy pooperační intenzivní péče...412	
Příjem a extubace po operaci.....412	
Obtížná nebo neúspěšná extubace.....413	
Režim a ošetrovatelská péče.....413	
Farmakoterapie.....413	
Infúzní terapie.....413	
Invaze.....413	
Mechanická ventilace.....414	
Indikace a časování tracheotomie.....414	
6.4.4. Specifické plicní komplikace	
po výkonech cévní chirurgie.....415	
Plicní edém.....415	
Výpotek v pleurální dutině.....415	
Pneumonie.....415	
Poškození plic indukované	
ventilátorem.....416	
Syndrom akutní dechové tísně.....416	
6.5. Obecné principy perioperační nutriční	
diagnostiky a intervence.....	418
<i>Robert Wohl, Petr Beneš</i>	
6.5.1. Nutriční diagnostika.....	418
6.5.2. Vliv nutrice na výsledek operace.....	420
Předoperační období.....420	
Pooperační období.....420	
6.6. Psychotické stavy na jednotce	
intenzivní péče.....	423
<i>Petr Kolouch</i>	
6.6.1. Delirium – kritéria poruchy.....	423
Poruchy vědomí.....423	
Etiopatogenetické faktory.....424	
6.6.2. Diagnostika.....	425
6.6.3. Terapie.....	426
Farmakologická léčba.....426	
Nefarmakologická léčba.....427	
Výskyt delirantních stavů u pacientů	
cévní chirurgie.....428	
Zkratky.....	429
Rejstřík.....	435
Shrnutí/Summary.....	443

Předmluvy

Mám velkou radost, že se v našem odborném písemnictví objevuje kniha, kterou česká cévní chirurgie dávno postrádala. Na úvod je nutné připomenout, že historie našeho oboru slaví v dnešních dnech 100 let. V roce 1912 byl Alexis Carrel odměněn Nobelovou cenou za vypracování základních postupů cévní chirurgie. Základní rozvoj oboru pak zaznamenáváme až po druhé světové válce. Tehdy svým dílem přispěly pokroky v anesteziologii a krevních převodech. Významné místo měl i rozvoj diagnostiky, především angiografie, a klinická použitelnost heparinu. V bývalém Československu se od poloviny 20. století cévní chirurgie rozvíjela pomalu a postupně, a to především jen zásluhou několika výjimečných jednotlivců. Postupem času však vznikl samostatný obor, který má dnes významné zastoupení na všech fakultních a velkých regionálních pracovištích. Na začátku 90. let 20. století také vyšla základní učebnice autorů Firt, Hejnal, Vaněk, která je zdrojem poznání dodnes. V ní přirozeně důležité nové kapitoly z oboru anestezie ještě chybějí. Právě vydávaná kniha tuto mezeru vyplňuje. Při studiu k atestaci z cévní chirurgie už budou mladí kolegové moci čerpat nejnovější poznatky z oboru anestezie z moderní české publikace.

Za posledních sto let bylo ve zdravotnictví dosaženo historicky bezprecedentního pokroku – průměrná délka lidského života se ve vyspělých zemích takřka zdvojnásobila. Faktorem však zůstává, že největší metlou našeho století jsou kardiovaskulární choroby – jsou příčinou nemoci, invalidity a bohužel i úmrtnosti stále většího počtu lidí.

Jsem přesvědčen, že se obor cévní chirurgie bude v budoucnu dále významně rozvíjet. Důležitým faktorem takového rozvoje je pak především vzdělanost a multidisciplinární spolupráce. Ke stinným stránkám

specializace patří, že vzájemně odcizuje jednotlivé odborníky, a to například i chirurgy a anesteziology. Cévní chirurg se denně při operacích dostává do situací, které by bez dokonalé spolupráce s anesteziologem těžko zvládal. Rychlý klinický rozvoj s překotným růstem počtu pracovníků, nemocných i výkonů, jaký cévní chirurgie i anesteziologie zaznamenaly, nedává často dostatek času k zastavení a důkladnému rozboru celé oblasti. Pozorujeme pak jakýsi předstih praxe před teorií. Oceňuji, že v této publikaci jsou kapitoly nejenom z klinické praxe, ale že je ponechán prostor i pro fyziologický a patofyziologický pohled na problematiku. Kolektiv autorů si dal obrovskou práci shrnout nejnovější poznatky z oboru a navíc dává možnost čtenáři následně vyhledat a prostudovat ze souboru použité literatury recentní zahraniční literaturu. Za naprosto dokonalý nápad potom považuji vložit na konec jednotlivých kapitol stručný souhrn toho nejdůležitějšího.

Úspěch v cévní chirurgii je jistě dán technickou zručností a vědomostmi operujícího chirurga. Umíme-li k těmto nesporným faktorům přidat znalosti z oblasti hemodynamiky, hemokoagulace, vnitřního prostředí, monitorování a dalších oborů, zlepšíme osud nemocných a výsledky naší práce. Předložená kniha těmito informacemi překypuje. Stačí si ji jen přečíst.

Mezi chirurgy a anesteziology někdy dochází k ostřejší výměně názorů. Každý z lékařů hájí z jiné strany operačního stolu svůj pohled na optimální léčení pacienta. Smyslem a cílem této diskuse však vždy musí být uzdravený pacient. Obor anesteziologie zaznamenal obrovský pokrok, ke kterému mám po přečtení této knihy ještě větší respekt. Nejlépe vztah obou odborností vystihují slova římského dramatika: »Kde jsou přátelé, tam je i hojnost« (Plautus, 254–184 př. n. l.).

prof. MUDr. Miloš Adamec, CSc., Praha

Perioperatívna medicína viedla v posledných rokoch k výraznému zlepšeniu starostlivosti o pacientov. Na zlepšení v tomto smere sa podieľajú rôzne obory: anesteziológia, intenzívna medicína, chirurgia, kardiológia, perfuziálna technológia, echokardiografia, neurológia, geriatra, elektrofyziológia, radiológia, rehabilitácia a mnohé ďalšie. Spolupráca a komunikácia medzi jednotlivými špecialistami je veľmi dôležitá, nielen pre rast vedomostí, ale aj pre zlepšenie klinických výsledkov.

Českí a slovenskí anesteziológovia a intenzivisti čakali na knižné vydanie a súhrn celosvetových informácií v obore cievna chirurgia. Táto kniha túto úlohu veľmi dobre splnila. Chcel by som pogratulovať autorom a všetkým prispievateľom monografie. Bude slúžiť nielen klinickým pracovníkom, lekárom v menších nemocniciach, ale aj študentom lekárskeho fakúlt.

Kniha bola spracovaná 24 autormi. Má šesť častí: 1 – Kardiovaskulárna anatómia, fyziológia a farmakológia, 2 – Predoperačná príprava, 3 – Monitorovanie, 4 – Regionálna anestézia, 5 – Anestézia pre špecifické operačné

výkony, 6 – Pooperačné obdobie. Každá časť má na konci kapitoly súhrn vedomostí a literárne citácie zo súčasnej svetovej literatúry. Mimoriadne zaujímavá je časť pre špecifické operačné výkony, kde sú detailne a podrobne analyzované klinické vedomosti.

Bolo mi ctou napísať predhovor do knihy takejto kvality. Viac ako desať rokov spolupracujem s mnohými českými a slovenskými anesteziológmi. Spolu organizujeme postgraduálne sympóziá, na ktorých nové generácie kolegov majú možnosť získať najnovšie vedomosti v našom obore. Vďaka českým kolegom (Cvachovec, Černý, Ševčík a Stríteský) sa aj jeden z ďalších svetových anesteziologických kongresov uskutoční v Prahe. Je to skoro neuveriteľný úspech. Je potrebné si uvedomiť, že ich konkurentmi boli Londýn, San Francisco, Auckland a Istanbul.

Dôkazom najvyšších odborných znalostí českých anesteziológov a cievnych chirurgov je aj táto kvalitná kniha.

Všetkým čitateľom prajem veľa ďalších úspechov v obore cievnej anesteziológie.

prof. George Silvay, M.D., Ph.D., New York, USA

První cévně chirurgický zákrok se připisuje římskému chirurgovi Antyllusovi, který ve 3. století podvázal popliteální arterii, otevřel aneurymatický vak a vyprázdnil jej. Nemocní s chorobami cév však museli čekat až do začátku 20. století, než chirurgové zvládli techniku cévní anastomózy, bypassu a embolektomie. Na operace aorty a na endarterektomii karotid čekali až do 50. let 20. století. Cévní chirurgie je tedy mladším oborem než anesteziologie a cévní chirurgové se od začátku mohli spolehnout, že jejich pacienti nebudou během operace trpět. Zajistit bezbolestnost ale nestačí. Nabídnout komplexní péči odpovídající riziku těchto pacientů a nárokům rychle se rozvíjející cévní chirurgie tehdejší anesteziologie ještě nedokázala.

Uvedu jako příklad své první setkání s cévní chirurgií. Po několika měsících anesteziologického školení mi byl přidělen pacient s hemiplegií a stavem po infarktu myokardu, určený pro endarterektomii pravé karotidy. Ačkoliv jsem si byl pacientova rizika vědom, nenašel jsem žádnou možnost ho ovlivnit. Vedení celkové anestezie spočívalo v podání N_2O , halotanu a d-tubokurarinu. Monitorování se omezilo na intermitentní měření krevního tlaku. Z dnešního pohledu nikoho nepřekvapí, že operace nedopadla dobře. V důsledku mimořádné a náhlé ztráty krve pacient utrpěl srdeční zástavu a nepodařilo se ho resuscitovat. Pitva nalezla těžkou ischemickou chorobu srdeční a čtyři rozsáhlé jizvy po předchozích infarktech. Byl jsem šokován svou lékařskou bezmocností a přednosta kliniky mě musel dlouho přemlouvat, abych z anesteziologie nezběhl. Předoperační posouzení a optimalizace stavu pacienta nebyly možné. EKG monitor měli tehdy k dispozici pouze kardiochirurgové. Používaná anestetika měla silné kardiodepresivní účinky a vedla k destabilizaci hemodynamické funkce. Regionální anestezie ještě do cévní chirurgie neprorazila a také pooperační a intenzivní péče byly ještě v plenkách.

Je až neuvěřitelné, jaký pokrok anesteziologie zaznamenala v následujících čtyřech desetiletích. Pokrok, který nemalou měrou přispěl i k rozvoji a úspěchům cévní chirurgie a výrazně zlepšil osud nemocných s chorobami cév a aorty. Pro anesteziologii to znamenalo osvojit

si rozsáhlé znalosti anatomie, fyziologie a farmakologie, zvládnout nové techniky celkové a regionální anestezie a monitorování orgánových funkcí a naučit se diagnostické a terapeutické postupy intenzivní péče. Pouze s těmito vědomostmi a dovednostmi by však ani ti nejlepší z nás v cévní chirurgii neuspěli. Pacienti tam operovaní představují totiž tu nejrizikovější nekardiochirurgickou populaci a perioperační péče o ně vyžaduje důkladné znalosti fyziologie krevního oběhu, nervové soustavy, srážení krve a navíc i angiologické klinické praxe.

Chirurgické zákroky na cévách a aortě kladou též mimořádné nároky na vedení anestezie a na optimální spolupráci s chirurgy jak v průběhu operace, tak v pooperačním období. To pochopitelně předpokládá znát zvláštnosti jednotlivých zákroků, předvídat problémy a včas na ně reagovat. Kde lze tyto základy anesteziologické péče v cévní chirurgii nastudovat? Kam se obrátit rychle o radu v případech neobvyklých a komplexních situací? Odpověď je snadná. Všechno, co musí anestezioložka/anesteziolog znát pro práci v cévní chirurgii, se dočte ve výjimečné monografii z pera autorů Pavla Michálka, Michaela Sterna a Petra Štádlera. Mám ve své knihovničce tři americké učebnice »cévní anesteziologie«. Nejenže jsou již zastaralé a učebnice českých autorů je »up to date«, ale je navíc jasné, že stran koncepce, pedagogického přístupu a úspěšného sladění teorie a praxe se této nové české monografii nevyrovnají. Při četbě kapitoly Anestezie pro specifické operační výkony jsem si uvědomil, jak mimořádná musí být klinická zkušenost jednotlivých autorů, která se skrývá za jejich věcnými a srozumitelnými texty, které potěší i nejednoho ostříleného »machra«.

Kolegům Michálkovi, Sternovi a Štádlerovi a celému autorskému kolektivu nezbyvá než srdečně gratulovat k vynikajícímu a potřebnému dílu. Jejich učebnice by měla být na dosah ruky každého odborného anesteziologa a intenzivisty, stejně jako by měla sloužit mladým kolegům během jejich náročné cesty ke specializaci.

prof. MUDr. Karel Škarvan, Basilej, Švýcarsko

Poděkování

Nápad sepsat tuto publikaci se zrodil po sérii rozhovorů lékařů tehdejšího Úseku kardiovaskulární anestezie a intenzivní péče Nemocnice Na Homolce v Praze někdy v roce 2004. Důvodů bylo několik: jednak nebyla dostupná původní česká publikace věnující se anestezii a pooperační péči v cévní chirurgii, jednak nám zahraniční zdroje přišly neúplné a některé z nich i zastaralé.

Od roku 2005 idea napsat tuto publikaci skomírala, byla opakovaně znovu kříšena a nakonec úspěšně resuscitována až do finální podoby této monografie. Výsledná publikace má sloužit nejenom anesteziologům a lékařům intenzivní péče, kteří se starají o pacienty cévní chirurgie, ale i ostatním specialistům, kteří se na péči podílejí – cévním chirurgům, angiologům, kardiologům a radiologům. Všichni spoluautoři se snažili nejen shrnout teoretické základy a praktické dovednosti nutné ke kvalitní péči o pacienta, ale také poskytnout čtenářům své »tipy a triky« k jednotlivým výkonům, které byly získány léty klinické praxe.

V naší publikaci klademe velký důraz na propojení anesteziologické a pooperační péče, neboť komplexní úloha lékaře anesteziologicko-resuscitačního oddělení v cévní chirurgii začíná přijetím pacienta do nemocnice k výkonu a končí až jeho úspěšným přeložením z jednotky intenzivní péče na standardní oddělení; někdy dokonce přesahuje až do jeho propuštění domů.

Sám bych chtěl osobně poděkovat manželce Míše, která byla často první kritickou čtenářkou kapitol této publikace, dětem Jakubovi, Elišce a Adamovi, které psaní této knihy okradlo o jiné, příjemnější aktivity, dále mému příteli a učiteli, předčasně zesnulému primáři MUDr. Juraji Dutkovi, CSc., a všem přátelům anesteziologům a chirurgům, s nimiž jsem se během své práce setkal. Čtenářům naší knihy přeji příjemný zážitek a to, aby v jejím textu našli další inspiraci pro svoji práci.

Antrim, Severní Irsko, srpen 2005 – Praha, říjen 2012

doc. MUDr. Pavel Michálek, Ph.D., DESA

1.

**KARDIOVASKULÁRNÍ
ANATOMIE, FYZIOLOGIE,
FARMAKOLOGIE
A RADIOLOGIE**